

מעילה י

בשר קדשי קדשים שנטמא

[א] דעת רש"י (ד"ה שאם), רגמ"ה, והרמב"ם (פי"ג הי"א) שנהנה בו קודם זריקה, ואפי"ה אין בו מעילה משום דהוי כקדשים שמתו. והתוס' (ד"ה הכל) הק' מאי שנא מיוצא, ועו"ק מ"ש משחיטת לילה ושחיטת דרום וקיבלו פסולים וזרקו את דמו דמועלין בהם.

ורש"י (ד"ה פשיטא) הק' מעין קושיות אלו, מהא דמועלין בפיגול. ותיירץ דחשיב כולי האי דצריך זריקת דמים לקובעו בפיגול חשיב נמי דמועלין בו אע"ג דלא מפסיד. ודבריו צ"ב, אבל בודאי תירוצו מהני רק בפיגול, ולא בכל הנ"ל.

המהר"י קורקוס (פי"ג הי"א) כתב לבאר דעת הרמב"ם דיוצא גרע דהוי פסול חיצוני, אבל טמא הוא פסול בגוף הבשר, וכן כל פסולי קרבן כמו שחיטת דרום וכדו' הם פסולים מבחוץ. ונראה דתוס' מודים לזה בפסולי קרבן כמו שחיטת דרום, אבל ביוצא נקטו תוס' דחשיב פסולו בגופו. ורש"י נתקשה דוקא בפיגול, דחוץ מפסול קרבן שבו, יש בו גם פסול מיוחד בבשר, כמש"כ הגר"ז בספרו (מז:).

[ב] בכתבי קה"י החדשים עמ"ס פסחים סי' קא הק' מפסחים (עח). דלמ"ד ציץ מרצה על אכילות, מהני הזריקה להוציא מיד מעילה, ולא למ"ד ציץ מרצה על אכילות, וצ"ע דהא בסוגין מבוי דהוי קדשים שמתו, ותיירץ הקה"י דלמ"ד ציץ מרצה על אכילות לא הוי קדשים שמתו, שהרי אכתי ראוי לזריקה, ואילו סוגין קאי כמ"ד אין ציץ מרצה על אכילות, ולהכי הוא דחשיב קדשים שמתו. אבל אכתי צ"ב בדעת הרמב"ם דסובר ציץ מרצה על אכילות, ואפי"ה פסק דטמא הוי כקדשים שמתו.

ועי"ל ע"פ מש"כ המאירי בפסחים שם (עז: ד"ה הציץ) דמעילה דהתם היינו מדרבנן, והיינו טעמא דקדשים שמתו יש בהם מעילה מדרבנן.

שריפה בכהנים

[א] הגר"ז (תמורה לג:) הוכיח ששריפת פסולים הוא קיום ומצוה בחפצא, כדמוכח מהא שגם משקין צריכים שריפה. והיסוד הזה מבואר בראשונים, דהאבן עזרא (ויקרא, ז, יז) כתב בזה"ל [נותר] באש ישרף כאשר נשרפו האימורים, רק לא ישרף על גבי המזבח. וז"ל הרמב"ן (שם) הצריך הכתוב לשריפת פסולי המוקדשים הללו שתהיה ביום, כמו שהקרבת הכשרים ביום עכ"ל. ומוכח כן גם בסוגין, דמה"ט ס"ד שלא יהא קדשים שמתו משום האי קיום מצוה בחפצא.

והא דאין מועלין מחמת האי מצוה, ביארו התוס' (ד"ה הכל) שאין צריך בגדי כהונה בשריפת פסולים.

[ב] מבואר דמצות שריפת בשר שנטמא הוא בכהנים. והחינוך (מצוה קמו) כתב דבקדשי קדשים, אשר מצות שריפתם הוא בעזרה, מצותן מוטל על הכהנים, אבל קדשים שנשרפים בכל העיר, המצוה מוטלת על הבעלים, ואת"ש דהכא מיירי בקק"ד, והם נשרפים בעזרה, לכן המצוה מוטלת על הכהנים.

דעת התוס' דמיירי אחרי זריקה

התוס' (ד"ה הכל) העמידו דמיירי לאחר זריקה, ופירש הקר"א דהיינו שנטמא קודם זריקה, ושוב זרק הדם, וסוגין כמ"ד ציץ מרצה על אכילות, ולהכי מהני זריקה להוציא מיד מעילה, כמבוי בפסחים (עח.), ובתוס' פסחים (לד: עח.) מבואר דקי"ל להלכה דציץ מרצה על אכילות.

וביארו התוס' שהחידוש של רבא הוא דאע"ג דאיכא מצות שריפה עליה מ"מ מכי זריק חשיב נעשית מצותו. והמקד"ד (סי' ז' סק"ה) הוכיח מדבריהם דהפקעת מעילה מבשר קק"ד תלוי בנעשית מצותו, ולא בהיתר לכהנים, ולהכי הכא ס"ד דל"ה נעשית מצותו.

אימורי קק"ל שהעלן

בתוס' (ד"ה הכל) הק' מאי שנא קק"ל מאימורי קק"ד, דמבוי לעיל (ט.) שיש מעילה עד שיצאו לבית הדשן, ותיירצו אבע"א קרא ואבע"א סברא וכו', ודבריהם צ"ב, וכבר נתקשה בהם הזכר יצחק (סי' נ) שבתירוף הראשון, לפו"ר נראה מדבריהם דמצות תה"ד רק נאמר על עולה ושאר קק"ד, אבל קק"ל לא נצטוו בתה"ד, ואין צורך להרים דשן מהם, וזה חידוש שלא שמענו.

ובספר מנחה שלימה ביאר שגם בקק"ל יש מצות תה"ד, אלא דלא הוי דין קרבן, אלא הוא דין שנאמר בדשן, ודוקא בעולה שנאמר בו קרא של תה"ד הוי דין בגוף הקרבן, וה"ה בשאר קדשי קדשים, ולא בקק"ל, וכ"כ במשנת ר' אהרן (סוגיות ס"ח סק"ח) בקיצור.

ובביאור תירוץ השני של תוס', כתב בספר יהגה האריה [לבעמח"ס עמק ברכה] דקק"ל הם קדשי ה', ולהכי הוא שמועלין בהם אפילו קודם זריקה אפילו בבשר, משום שהקרבן בחפצא הוא מיוחד לה'. אבל בקק"ל, אינם מיוחדים לה' בחפצא. וגם לאחר הזריקה שמועלין באימורים, לא נשתנה דינם להיות קק"ל בחפצא, אלא הוא רק מחמת מצות הקטרה שנתחדש בהם, ולהכי בקק"ל לא פקע המעילה כל עוד שנשארו בו קצת מצוות, ואילו בקק"ל כל שנגמר עיקר מצותו כבר יצא מידי מעילה.

היפוך בצינורא

התוס' (ד"ה הכל) כתבו שאין מעילה אף שצריך היפוך בצינורא, משום דסגי בלאו הכי שאם היה רוצה היה מניח ומתאכלין מאליהן בלא היפוך בצינורא כלל. ומשמע מדבריהם דהיפוך בצינורא ל"ה מצוה חיובית, והא דחשיב עבודה [וזר חייב עליו מיתה] הוא בגדר עבודה קיומית, שאם היפך בצינורא, נתקיים בזה עבודה, אבל אין בו צורך וחיוב עבודה. לכן אינו מהווה סיבה למעילה, דמעילה הוא רק מחמת מצוה המתחייבת, ולא מחמת מצוה של רשות.

אמנם, רש"י בזבחים (קט. ד"ה ת"ל) כתב שכהן נזקק להפך בצינורא, ומבואר שהוא מצוה חיובית. ובספר פנים יפות (ויקרא, א, ז) עה"ת דייק מדברי הרמב"ן שם שיש מצוה לשמור שיגמר ההקטרה, ולכן מוטל עליו להפך בצינורא, ולכאוי' רש"י והרמב"ן חולקים על התוס'. ויש ליישב שאין מזה סתירה, אלא דכוונת התוס' דכיון שאפשר להגיע למטרה של קיום הקטרה גם בלי היפוך בצינורא, להכי אי"ז נחוץ לדין הקטרתו, וכבר חשיב נעשית מצותו לצאת מידי מעילה.

שיטת הרמב"ם באימורי קק"ל

הרמב"ם (פ"ב ה"א) פסק דמועלין באימורי קק"ל עד שיצאו לבית הדשן, וצע"ט שזה כנגד דברי רבא בסוגי, דכיון שהעלן כבר יצאו מידי מעילה. אבל מבואר מדברי הרמב"ם תירוץ לקושיא זו, שהביא דינא דרבא (פ"ג ה"א) בזה"ל נהנה קודם זריקה מבשר קק"ל שנטמא או שנהנה מאמורי קק"ל **אף על פי** שהעלן לראש המזבח הרי זה פטור. והרי לרש"י ותוס', הא דאין מועלין הוא **משום** שהעלן, ולא בגדר "אף על פי". וביארו הרי"י קורקוס והק"ר דהכא מייירי שנהנה קודם זריקה [כמו בבשר קק"ל שנטמא], והרי אין מעילה באימורי קק"ל קודם זריקה, ואע"פ שהעלן לראש המזבח ואם עלו לא ירדו, גם אין בהם מעילה, וזהו מח' ר' אלעזר וריו"ח בזבחים (פה:), ופסק הרמב"ם כריו"ח.

עכ"פ מבוי' ברמב"ם דאימורי קק"ל שזרק עליהן דם, מועלין עד שיצאו לבית הדשן, ובס' יהגה האריה ביאר דעתו דסובר דהזריקה קובעת דאימורי קק"ל חשיבי כקק"ל בחפצא, ולהכי מועלין עד שיצאו לבית הדשן.

תשלומי מעילה

החזו"י (סוף מעילה) הוכיח מהא דאמרו 'אין מפרישין תחילה לאיבוד' שהפרשת תשלומי מעילה הוא הפרשה חדשה לשם חטאת, ולא דממילא נתקדש בקדושת חטאת [כמו תשלומי תרומה שתשלומין 'נעשין' תרומה, והוא א"צ להקדישם לשם תרומה], שאם ממילא נעשה חטאת, אז ל"ה תחילת הפרשתם לאיבוד, ונפ"מ שצריך להקדיש הכסף בפה.

פסול לינה בקומץ ומנחת נסכים

התוס' לעיל (ח. ד"ה קדשו) הק' אמאי תני קומץ נפסל בלינה משקידש בכלי, והרי כבר נתקדש בכלי ביחד עם כל המנחה, ותירצו דתני לה אגב שאר הדינים השנויים במשנה. אבל התו"י, תוס' הרא"ש, והריטב"א (יומא כט.) נקטו דמתני' בא לחדש שקומץ נפסל בשקיעה"ח, ולא רק בעמוד השחר וצ"ע דהא מפורש במנחות כ: שנפסל בשקיעה"ח, וקמ"ל מתני' דהא דקומץ נפסל בשקיעה"ח הוא רק אחר קידוש כלי של הקומץ, ולא מהני ע"י קידוש המנחה בכללות.

ובתוס' (ח. ד"ה ופיגול) מבוי' שגם מנחת נסכים ומנחות כהן משיח נפסלים בלינה בשקיעה"ח, אבל בתו"י ותוס' הרא"ש וריטב"א הנ"ל משמע דדוקא קומץ נפסל בשקיעת החמה, כמו דם, אבל כל השאר אין נפסלים בשקיעת החמה.